

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze diplomové práce

**Školství a projekty financované EU (případová studie
MAS Šumavsko)**

Bc. Jana Langová

Souhrn

Předmětem diplomové práce je zhodnocení přínosnosti projektů spolufinancovaných Evropskou unií realizovaných v oblasti školství v rámci území Místní akční skupiny Šumavsko a dále zhodnocení samotné Místní akční skupiny Šumavsko, obojí z pohledu základních škol ze sledovaného území a u jedné vybrané základní školy také z hlediska rodičů žáků. První teoretická část práce prezentuje výchozí teoretické poznatky týkající se problematiky fondů Evropské unie v oblasti regionálního rozvoje ve sféře školství, dále je přiblížen endogenní model rozvoje, který je realizován přístupem LEADER uplatňovaným Místní akční skupinou Šumavsko, a teorie propojující regionální rozvoj se vzděláváním. V druhé praktické části jsou prezentovány výsledky dvou provedených dotazníkových šetření a v závěru jsou dány návrhy na zlepšení činnosti Místní akční skupiny Šumavsko v oblasti dalšího rozvoje vzdělávání na daném území. Nejzásadněji přitom vyznělo nízké povědomí o možnosti zapojit se do tvorby Strategie komunitně vedeného místního rozvoje a z toho vyplývající nízké zapojení rodičů do rozvoje místní lokality. V důsledku toho lze naplňování endogenního modelu rozvoje ve zkoumané lokalitě rozporovat. V ostatních zkoumaných oblastech rozvoje vzdělávání je ovšem tento zdolana-horu přístup splňován Místní akční skupinou Šumavsko velmi přesvědčivě.

Klíčová slova: regionální rozvoj, místní akční skupina, školství, fondy EU

Cíl práce

Cílem práce je zjištění a posouzení vlivu projektů (spolufinancovaných z fondů Evropské unie) na rozvoj v oblasti školství v rámci území MAS Šumavsko: Konkrétně se bude jednat o zjišťování názorů na projekty u představitelů jednotlivých základních škol a dále v případě jedné vybrané školy také o názory žáků, resp. jejich rodičů. Výzkumem bude zjišťováno, v čem jsou projekty přínosné, kde jsou jejich nedostatky a jaké faktory ovlivňují úspěšnost či neúspěšnost jejich realizace.

Metodika

První část práce bude věnována podrobné literární rešerši (kopírující metodu studia dokumentů) se zaměřením na problematiku fondů Evropské unie (dále jen "EU") v oblasti regionálního rozvoje ve sféře školství. Bude také přiblížen endogenní model rozvoje, který je realizován přístupem LEADER uplatňovaným MAS Šumavsko. Nebudou také opomenuty teorie propojující regionální rozvoj se vzděláváním. V praktické části bude na základě dostupných dat nejdříve zhodnocena míra zapojení jednotlivých škol

do projektů (spolufinancovaných EU). V dotazníku pro jednotlivé školy bude také zkoumána úroveň spolupráce jednotlivých škol s MAS Šumavsko. Na základě druhého dotazníkového šetření bude poté provedena analýza, jež si klade za cíl zjistit přínosy a případně problémy, které projekty přinesly žákům a jejich rodičům, a to pouze na jediné vybrané škole v dané sledované oblasti. V práci bude také ověřen přínos z realizovaných projektů a případně stanoveny zjištěné souvislosti zkoumaného dopadu těchto projektů s aktivitou MAS Šumavsko na základě provedeného výzkumu.

Výsledky a konkrétní návrhy

Pro účely výzkumu byl nejprve sestaven přehled projektů realizovaných základními školami na území MAS Šumavsko a poté vytvořeny dva online dotazníky na platformě Google Forms, které respondenti vyplňovali na zasláném internetovém odkazu. První dotazník vyplnilo 19 představitelů základních škol, druhý dotazník odevzdalo 47 rodičů žáků studujících na jedné vybrané základní škole v Husinci na Prachaticku. Veškeré zjištěné údaje byly přehledně zpracovány do tabulek a grafů a slovně okomentovány za pomoci devíti výzkumných otázek.

Na základě výsledků z provedeného prvního dotazníkového šetření lze konstatovat, že se základní školy zaměřují a projekty využívají především na rozvoj a zvyšování kvality vzdělávání svých žáků, a to prostřednictvím zejména modernizace školních prostor a výukových metod. Naopak neprojevují příliš velký zájem o rozvoj celoživotního vzdělávání a také o přeshraniční spolupráci. To vytváří prostor pro uplatnění MAS Šumavsko, uplatňující LEADER přístup, v podporování (i přes zjištěný nezájem škol) žádoucích aktivit v oblasti rozvoje vzdělávání. Potřebnost projektů pro školy je dále výzkumem potvrzena také u rozvoje neformálního vzdělávání. Konkrétně se jedná o realizaci školních exkurzí vytvářených ve spolupráci s dalšími lokálními organizacemi a často zajišťovaných za finanční podpory plynoucí z fondů EU. Základní školy mají ovšem vůči realizaci projektů i jisté výhrady. Jedná se o náročnost administrace i samotné realizace projektů, o náročnost orientace v dotačních programech EU a ve vypsáních výzvách k předkládání projektů, dále o nedostatečnou metodickou podporu ze strany poskytovatele dotace, o personální náročnost a v neposlední řadě také o nevhodnost zaměření samotného projektu. Vyrovnat se s výše uvedenými obtížemi plynoucími z realizace projektů napomáhá školám MAS Šumavsko poskytující prostřednictvím uplatňování přístupu LEADER řadu podpůrných aktivit s tím, že vhodnost zaměření projektů je školám

zajišťována především jejich aktivním zapojením do tvorby Strategie komunitně vedeného místního rozvoje ve spolupráci s MAS Šumavsko. Z hlediska hodnocení MAS Šumavsko základními školami lze konstatovat, že jsou školy s komunikací i s kvalitou její činnosti spokojeny, třebaže školy připouští jistou proměnlivost ve spolupráci. To lze vysvětlit možnými výkyvy a změnami především v personálním, organizačním, případně metodickém řízení obou subjektů. Základní školy dokonce upřednostňují MAS Šumavsko před podporou ze strany státu nebo obce. Jedná se tedy o velmi kladné hodnocení MAS Šumavsko, která školám přináší navýšení sociálního kapitálu prostřednictvím rozvoje vzájemné spolupráce na projektech se zapojením především lokálních subjektů a vytváření sítí pro možnou výměnu zkušeností. Dále MAS Šumavsko přináší školám navýšení lidského kapitálu v podobě dalšího vzdělávání pedagogů, čímž je potvrzeno naplňování endogenního modelu rozvoje prostřednictvím MAS Šumavsko. Výzkumem je zároveň zjištěna vysoká úroveň sociálního kapitálu základních škol, protože jim dobře funguje spolupráce s partnery projektů. Ta jim nejenže nepřináší při realizaci projektů obtíže, ale naopak z ní těží v rámci rozvoje a zkvalitňování vzdělávání žáků především neformálního typu, jenž je v oblasti školství čím dál více propojován s formálním typem vzdělávání. Toto propojení totiž z teoretického hlediska podporuje větší efektivitu učení žáků. Základní školy zároveň v projektech kladou důraz na individuální přístup k žákovi formou individualizace výuky. Ta přispívá nejen k větší efektivitě výuky a tím i k určitému částečnému vyrovnávání sociálních nerovností ve třídě, ale také přispívá k pozitivnímu psychosociálnímu klimatu třídy, potažmo školy, jehož potřebností z hlediska zajištění kvalitního vyučování si teoretičtí představitelé z oblasti školství jsou dobře vědomi. Proto je nastavování a následně udržování pozitivního psychosociálního klimatu školy do strategických dokumentů zahrnováno jako jeden z cílů rozvoje regionálního školství. Dále lze konstatovat, že v některých případech základní školy v rámci rozvoje čtenářské gramotnosti upřednostňují výhradně nápomocné čítanky, tj. MŠMT akreditované učebnice, před mimočítankovou četbou i přesto, že tato doplňková četba má své opodstatnění a místo ve výuce. To lze vysvětlit tím, že k mimočítankové četbě musí pedagogové vytvářet strukturovaný plán vyučovací hodiny sami a tato příprava je časově náročná. Lze tedy opět potvrdit potřebnost a přínosnost projektů pro školy tentokrát z hlediska umožnění dalšího vzdělávání pedagogů v oblasti vytváření výukových sešitů s úkoly potřebných k mimočítankové četbě, ale také pro zajištění motivace pedagogů k tvorbě těchto výukových pomůcek prostřednictvím doplňkového finančního ohodnocení plynoucího z fondů EU.

Druhým dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že díky projektům je žákům navyšován lidský kapitál, a to prostřednictvím základních škol (v podobě především rozvoje interaktivní výuky zvyšující efektivitu učení), které do výuky čím dál více zařazují v projektech často pořizovanou multimediální techniku. Základní školy zároveň z projektů financují doučování žáků ohrožených školním neúspěchem, čímž dochází k naplňování jednoho z cílů strategie Evropa 2020. Lidský kapitál žáků je ovšem navyšován také za přispění MAS Šumavsko, která mj. podporuje zájem a zlepšování žáků v technicky zaměřených předmětech ve škole a zajišťuje doprovod žáků do zájmových kroužků. Projekty zároveň vytváří kladný vztah žáků k četbě (a tím k rozvoji čtenářské gramotnosti), k již zmíněným technicky zaměřeným aktivitám ve škole, k práci s interaktivními přístroji a k životnímu prostředí (tj. environmentálnímu kapitálu). Tento kladný vztah byl rodiči vyzorován v domácím prostředí, z čehož lze usuzovat, že projekty dále podporují také propojení teoretických znalostí žáků s praktickými dovednostmi využitelnými i mimo školu. Díky projektům je žákům navyšován také sociální kapitál. Děje se tak prostřednictvím základní školy, která z projektů financuje zážitkové, stmelující aktivity, které integrují žáky do třídy, zkvalitňují a upevňují vztahy a kontakty uvnitř třídy a zároveň zvyšují vzájemnou důvěru. K navyšování sociálního kapitálu dochází také za přispění MAS Šumavsko, a to v případě, že se na daném projektu, tj. na jeho řízení podílí. Díky projektům je ovšem navyšován sociální kapitál také rodičům, protože základní školy prostřednictvím projektů rozvíjí sociální soudržnost všech aktérů vzdělávání (žáků, pedagogů i rodičů) a tím současně zkvalitňují jejich život a napomáhají k vytváření pozitivního psychosociálního klimatu školy. Rodiče zároveň vnímají při spolupráci se školou posílení jejich vztahu k lokalitě. To by mohlo následně způsobit zvýšení motivace rodičů ke spolupráci na komunitně vedeném místním rozvoji, tj. realizaci endogenního modelu rozvoje. Nicméně z výzkumu zjištěné nízké povědomí o možnosti zapojit se do tvorby Strategie komunitně vedeného místního rozvoje a ještě nižší, téměř nepatrná aktivní spolupráce rodičů s MAS Šumavsko na zvyšování kvality lokálního života naznačuje spíše nízké naplňování zdola-nahoru utvářeného místního rozvoje. MAS Šumavsko by tudíž měla zapracovat na větší osvětě ohledně přístupu LEADER představovaným komunitně vedeným místním rozvojem a zároveň rodiče ke spolupráci na tvorbě Strategie komunitně vedeného místního rozvoje aktivněji motivovat. To by bylo možné např. prostřednictvím rozjeté spolupráce se základními školami (se kterými jsou rodiče v úzkém kontaktu), a to v rámci realizace společných projektů. Dále výzkum potvrzuje jednak to, že rodiče hodnotí projekty jako přínosné, ale také lze rodiči potvrzenou podporu účasti dětí v dalších projektech

vyhodnotit jako jejich vyjádření důvěry vůči škole, potažmo i k MAS Šumavsko. Tyto výsledky poukazují na vysoký sociální kapitál rodičů ve vztahu ke škole. Rodiče ovšem mají k projektům i jisté konkrétní výhrady. Domnívají se, že nabídka kroužků neformálního vzdělávání pro jejich děti není příliš pestrá. V projektech by proto základní školou, a to ve spolupráci s MAS Šumavsko, mělo být podpořeno zapojení dalších lokálních subjektů. Tím by mělo dojít jednak k rozšíření nabídky poptávaných kurzů, ale také i k naplňování přístupu LEADER. Při spolupráci s MAS Šumavsko rodiče naopak nejvíce využívají a oceňují dostatečně pestrou nabídku vzdělávacích akcí pro dospělé. Je proto třeba rodiči vytvářenou poptávku po celoživotním vzdělávání MAS Šumavsko dostatečně pokrývat i nadále, aby byl podpořen endogenní model rozvoje, pro který je bohatství spočívající ve vědění a znalostech obyvatelů celé lokality velmi potřebné. Rodiče by dále v projektech ocenili především zkvalitnění v poskytování větší podpory v oblasti porozumění textu dětmi (tj. v rozvoji čtenářské gramotnosti), ale i v dalších oblastech vzdělávání. Je zřejmé, že i přes rodiči potvrzenou přínosnost projektů je stále prostor na další zlepšování a zvyšování užítu realizovaných projektových aktivit, zejména z dlouhodobého hlediska. Toto zlepšování by se mělo odehrávat jednak na straně základní školy v roli realizátora projektů, ale také u MAS Šumavsko vnášející do projektů a tím i do prostředí zkoumané lokality prostřednictvím uplatňování přístupu LEADER mnoho prospěšného.

Vybraná bibliografie

BERNARD, J. *Endogenní rozvojové potenciály malých obcí a místní samospráva*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2010.

BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje (nástin, kritika, klasifikace)*. Praha: Karolinum, 2002.

HUSÁK, J., HUDEČKOVÁ, H. *Conditions for development of rural community education in the Czech Republic*. *Journal of Efficiency and Responsibility in Education and Science* 10 (3): 64-70, 2017.

MAS ŠUMAVSKO, Z. S. *Živé a šťastné Šumavsko: strategie komunitně vedeného místního rozvoje 2014 – 2020* [online]. 2018 [cit. 2020-03-17].

RAY, C. *The EU LEADER Programme: Rural Development Laboratory*. *Sociologia Ruralis* 40 (2). 2000.